

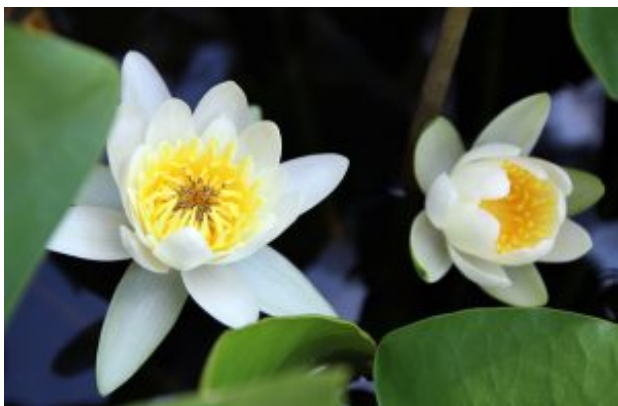
פורחי חודש יוני: נימפאה לבנה *Nymphaea alba*

כתבה: ערגה אלוני.

תקציר: עשב רב-שנתי הגדל במים מתוקים. העלים דמויי לב כאשר טרפם צף על פני המים. הפרחים לבנים, הם מרובי אברים : הרבה עלי כותרת, הרבה אבקנים והרבה עלים. נדיר מאוד במקווי מים נקיים בעמק החולנה. פורח בחודשי הקיץ.

=====

נימפאה לבנה *Nymphaea alba* (נופריים), הוא צמח מים רב-שנתי, שפרחיו הלבנים פארו בעבר מקווי מים בישראל. מקום גידולו הם מים מתוקים שעומקם אינו עולה על 1.5 מ'. בקרקע המוצפת יש לצמח קנה-שורש עבה הקבוע בקרקע, הגדל ומתפתח לכוונים שונים. לקנה-השורש פרקים ומפרקים צפופים. מהניצנים בפרקים גדלים כלפי מעלה עלים ופרחים. אל תוך הקרקע גדלים שורשים ארוכים בהירים, המקבעים את הצמח למקומו.

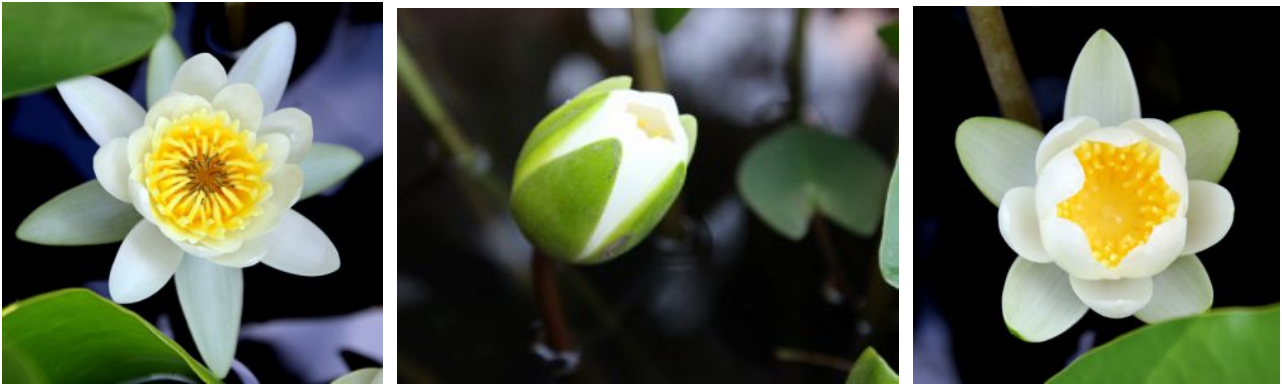

מימין ומשמאל: **נימפאה לבנה** עלים ופרחים הגדלים במיכל מלא מים. תמונה: ערגה

אלוני ©

העלים פשוטים, מעוגלים עד דמויי לב, בעלי מפרץ רחב. קוטר הטרף 20-30 ס"מ שפתו תמימה. העלה חלק ומבריק, שרוע וצף על המים או מורם מהם. בשטח פניו קוטיקולה עבה ופיוניות. צדו התחתון בהיר חסר פיוניות. הפטוטרת גלילית, ארוכה, מתחברת למרכז הטרף. כאשר עלה מתחיל לצמוח הטרף גלול כמגילה והפטוטרת קצרה. עם צמיחתו, הטרף מתרחב ונפרש על המים ובמקביל מתארכת הפטוטרת. כאשר הצמח מגודל במיכל תחום והעלים מרובים, רוב טרפי העלים חיים מעל המים. בתחילת הסתיו כשמתקצרים

הימים, הטמפ' יורדת והקרינה נחלשת, מצהיבים העלים ומתים. קנה השורש נכנס לתרדמה וייצמח עלים חדשים בתחילת האביב בשנה הבאה.

מימין באמצע ומשמאל: שלבים בפתיחת הפרח תמונות: ערגה אלוני ©
להגדלה - לחצו על התמונות

ראשונים המתעוררים וצומחים הם העלים, ביניהם מגיחים ניצני הפריחה. הפרח גדול (קוטרו 10-20 ס"מ), עטוף ב-5 עלי גביע ירוקים, מחודדים בראשם. עלי הכותרת רבים ערוכים בכמה דורים. צבעם לבן, ראשם מעוגל ומרקמם עבה. במרכז מצויים אבקנים רבים מסודרים בדורים. ניתן לראות ביניהם, מעבר הדרגתי של עלי כותרת לאבקנים. המאבקים צהובים גדולים נטויים פנימה. במרכז, עלי השחלה רבים, תחתיים למחצה, המעורים במצעית. ראש המצעית שקוע ובמרכזו בליטה כדורית. ריבוי אברי הפרח, סידורם הספירלי והמצאות דרגות מעבר מכותרת לאבקנים, עשויים להעיד על קדמוניות אבולוציונית.

ההאבקה נעשית ע"י חרקים. נמצא שבמיני נימפאה אחדים ביום הראשון של הפריחה, מרכז הפרח מתמלא נוזל. בשלב זה הצלקות בשלות (פרוטוגיניה) אך לא האבקנים. חרקים טעוני אבקה המבקרים בפרח שוקעים בנוזל. גרגרי האבקה שהם נשאו משתחררים מגיעים לצלקות ומתקיימת הפריה. ביום השני הנוזל מתייבש, האבקנים מבשילים וגרגרי אבקה מופצים באמצעות החרק שהשתחרר. אחדים מהחרקים נשארים לכודים שם. **נימפאה כחולה** פורחת ממאי עד אוגוסט.

הפרי ענבה ספוגית דמוית הלקט, אורכה 4 ס"מ ובה זרעים אליפטיים, גודלם 2-3 מ"מ. הצמח מתרבה מזרעים אך בעיקר בריבוי וגטטיבי ע"י ניתוק חלק מקנה השורש.

בעבר גדלה **נימפאה הלבנה** במקווי-מים במישור החוף ובצפון הבקעה, אך היא נכחדה. הצמח הושב לעמק החולה מפרטים שגודלו בגן הבוטני באוניברסיטת תל-אביב. צמח אחד (צאצא מהגן באוניברסיטת בת"א) מגודל זה שנים בגינתי במיכל עמוק (1 מ', ברוחב 1 מ'),

מלא מים, מוצב בשמש מלאה, הפורח כל שנה. לעומק המים, חשיבות רבה לשרידות הנימפאה. מרבית הצמחים שנכחדו במקומות שבהם גדלו בטבע, הכחדתם נגרמה בשל ניקוז או יבוש המים. בחולה לאחר השבתם חלקם נאכלו חלקם ע"י נוטריות.

נימפאה לבנה גדלה בכל ארצות אירופה, בצפון אפריקה ובמזרח התיכון. בא"י הים התיכון (קורסיקה, סרדיניה וסיציליה הוא נדיר. בארצות המגרב בצפון אפריקה, נדיר). גדל בארמניה, עד אירן ובטורקיה, וכן בהודו באזור קאשמיר. ישראל הייתה בעבר גבול תפוצתו הדרומי.

שימושים: הצמח מכיל אלקלואידים Napharin ו Nymphaein - המוכרים כסמי הרגעה. מקנה השורש הכינו קמח או בישלו זמן ממושך כדי לנטרל חומרים רעילים. במנזרים, בישלו וריסקו את קנה השורש. בתוספת יין, שימשה המרקחה כחומר המדכא חשק מיני. כתבים עתיקים מזהירים משימוש לא מבוקר בתכשיר בשל רעילותו. בשנים אחרונות נמצא שחומרים המצויים בקנה השורש יעילים כנגד תאים סרטניים בכבד, והפרחים מכילים חומרים אנטיאוקסידנטים. העלים ויתר חלקי הצמח נאכלים בצורות שונות.

מין נוסף קרוב **לנימפאה הלבנה** היא **נימפאה כחולה** שלה עלי כותרת מחודדים וארוכים.

ספרות:

ויזל י וליפשיץ נ 1971 צמחי מים בישראל. רשות שמורות הטבע.

ויזל י פולק ג וכהן י 1975 אקולוגיה של הצומח בארץ ישראל. ספרית פועלים. 461 עמ'.

זהרי מ 1978 כל עולם הצמחים. עם עובד.

סלע י 1982 התחזור הנמפיאה לנופי המים שלנו טבע וארץ כ"ה/1: 28-29.

פינברון-דותן נ דנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

פרגמן-ספיר א 2006 צמחים מוגנים בישראל. רשות הטבע והגנים.

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך א'. רשות הטבע והגנים, ירושלים.

Flora of china: www.floras.org

Bakr RO El-Naa MM Zaghloul SS and Omar MM 2017 Profile of bioactive compounds in *Nymphaea alba* L. leaves growing in Egypt: hepatoprotective, antioxidant and anti-inflammatory activity. Published online in BMC Alternative Complementary and Alternative Medicine 17(1).

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2019 פורחי חודש יוני: נימפאה לבנה *Nymphaea alba*, פורחי החודש,

כתב-עת "כלנית" מספר 6.

[/https://www.kalanit.org.il/nymphaea-alba-6-19](https://www.kalanit.org.il/nymphaea-alba-6-19)

=====